

ÇAĞDAŞ DÜNYA KLASİKLERİ

STEFAN ZWEIG

İNSANLIĞIN
YILDIZININ
PARLADIĞI
ANLAR

1. BASIM

Remzi Kitabevi

STEFAN ZWEIG Avusturyalı romancı, oyun ve biyografi yazarı. 28 Kasım 1881’de Viyana’da varlıklı bir ailenin çocuğu olarak doğdu. İyi bir eğitim gördü, çeşitli diller öğrendi. I. Dünya Savaşı sırasında Viyana savaş karargâhında arşiv memuru olarak çalıştı. Savaş sonrası Salzburg’a yerleşti. Burada yaşadığı yaklaşık yirmi yıl içinde en önemli eserlerini vererek Avrupa’nın en ünlü yazarlarından biri oldu. 1933’te Nazilerin yaktırdığı kitaplar arasında onun kitapları da vardı. 1934’te Gestapo evini basınca ülkesini terk etmek zorunda kaldı. Bir süre çeşitli ülkelerde yaşadktan sonra, konferanslar vermek üzere gittiği Brezilya’ya yerleşti. *Satranç* adlı yapıtını burada yazdı. Avrupa’nın eski günlere dönemeyeceğini düşündüğü için duyduğu üzüntü ve yaşamındaki düş kırıklıkları nedeniyle 22 Şubat 1942’de Rio de Janeiro’da, karısı ile birlikte yaşamına son verdi.

Stefan Zweig’in *İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar* (Sternstunden der Menschheit) adlı yapıtı ilk kez 1927 yılında “5 Tarihi Minyatür” (*Waterloo’da Kader Anı; Marienbad Ağdı; Eldorado’nun Keşfi; Kahramanca Bir An: Güney Kutbu’na Ulaşma Mücadelesi*) olarak yayımlandı. Yazarın ölümünden sonra, 1943’te bunlara “7 Minyatür” daha (*Ölümsüzlüğe Ulaşmak; Bizans’ın Fethi; George Frederick Händel’in Yeniden Dirilişi; Bir Gecelik Deha; Okyanusu Aşan İlk Söz; Tanrı’ya Sığımsı; Mühürlü Tren*) eklendi. 1940 yılında İngilizce baskılara eklenen “2 Minyatür” (*Cicero; Wilson’ın Başarısızlığı*) daha sonraki Almanca baskımlarda yer aldı.

STEFAN ZWEIG

İnsanlığın Yıldızının
Parladığı Anlar

İnsanlık Tarihinden On Dört Minyatür

Türkçesi
Erol Erduran

Remzi Kitabevi

İNSANLIĞIN YILDIZININ PARLADIĞI ANLAR / Stefan Zweig

Bu çevirinin Türkçe yayın hakları:
© Remzi Kitabevi, 2024

Bu çevirinin her hakkı saklıdır.
Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Düzeltili: Öner Ciravoğlu
Kapak tasarımı: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-2177-7

BİRİNCİ BASIM: Nisan 2024

Kitabın basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi????
4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

İçindekiler

Önsöz, 7

Ölümsüzlüğe Ulaşmak, 9

Bizans'ın Fethi, 35

George Frederick Händel'in Yeniden Dirilişi, 64

Bir Gecelik Deha, 90

Waterloo'da Kader Anı, 107

Marienbad Ağıtı, 124

Eldorado'nun Keşfi, 135

Kahramanca Bir An, 146

Okyanusu Aşan İlk Söz, 155

Tanrı'ya Sığılmış, 179

Güney Kutbu'na Ulaşma Mücadelesi, 216

Mühürlü Tren, 236

Cicero, 248

Wilson'ın Başarısızlığı, 274

Ö N S Ö Z

Hiçbir sanatçı günlük yaşamının yirmi dört saati boyunca hiç durmadan yaratan biri değildir; onun her önemli, her kalıcı eseri hep o az ve nadiren yaşadığı esinlenme anlarında ortaya çıkar. Dünyanın en büyük şairi ve oyuncusu olarak hayranlık duyduğumuz tarih de asla sürekli bir yaratıcı değildir. Goethe'nin saygılı bir şekilde tanımladığı bu "Tanrı'nın gizemli atölyesi"nde de aynı şekilde çok sayıda sıradan şeyler gerçekleşir. Sanatta ve yaşamda olduğu gibi, tarihte de olağanüstü, unutulmaz anlar çok ender yaşanır. Tarih çoğu zaman bir tarih yazıcısı olarak tarafsız ve bıkmıyıp usanmaz bir şekilde olayları bin yıllarca yıl uzayan o devasa kayıt zincirine art arda, halka halka ekler, çünkü her heyecan verici olayların bir hazırlık dönemine ihtiyacı vardır, her gerçek olay bir oluşum aşamasına gerek duyar. Bir milletin içinden bir dâhinin çıkması ve insanlık tarihine yön verecek bir anının gerçekleşmesi için milyonlarca kişinin doğması; milyonlarca saatin boşa harcanması gerekir.

Ama eğer sanatta bir deha ortaya çıkarsa, onun etkisi çağlar boyu sürer ve eğer dünyada böyle önemli bir an gerçekleşirse bu olgu etkilerini on yıllarca ve yüzyıllarca sürdürür. Aynen tüm atmosferdeki elektriğin bir paratonerin ucunda toplanması gibi, sayılamayacak ölçüde olay daracık bir zaman süresi içinde gerçekleşir. Eğer böyle olmazsa yavaş yavaş, birbirini ardına ve birbirlerine paralel olarak oluşacak olan olaylar, her şeyi belirleyecek tek bir anda yoğunlaşarak bir araya gelir. Tek bir *Evet*, tek bir *Hayır*, biraz *erken* ya da biraz *geç* davranma, bu anı—bir da-

ha geri getirilemeyecek şekilde—yüz kuşak ileriye erteler ve bir bireyin, bir halkın ve hatta tüm insanlığın kaderini belirler.

8 Kendi zamanını aşan bir kararın bir güne, bir saate ve çoğu kez bir dakikaya sıkıştırıldığı böylesine önemli, böylesine kader belirleyici anlar, bir bireyin yaşamında da, tarihin akışı içinde de çok enderdir. Burada insanlığın yıldızının parladığı bu anların birkaçını hatırlamaya çalışacağım—onları böyle adlandırmamın nedeni, bu anların çeşitli zamanlarda çeşitli yerlerde insan yaşamının karanlık gecesini parlak ve ışıltısı değişmeyen yıldızlar gibi aydınlatmalarıdır. Hiçbir yerde bu gerçekleri kendi tasarladığım şeylerle renklendirme ya da büyütme gayretinde olmadım. Her şeyi mükemmel biçimlendirdiği bu önemli anlarda tarihin hiçbir yardıma ihtiyacı yoktur. Tarihin bir şair, bir oyun yazarı gibi çalıştığı yerlerde, hiçbir yazar onu aşmaya kalkışmamalıdır.

Ölümsüzlüğe Ulaşmak

Büyük Okyanus'un Keşfi, 25 Eylül 1513

Bir Gemi Seferine Hazırlanıyor

Kolomb keşfettiği Amerika'dan⁽¹⁾ ilk dönüşünde Sevilla'nın ve Barselona'nın kalabalık sokaklarında zafer alayı geçişi yaparken çok sayıda değerli ve tuhaf şey sergiler. Sergilenenler arasında: Avrupa'da daha önce bilinmeyen bir ırkın kırmızı derili erkekleri; daha önce görülmemiş hayvanlar; çığıllıklar atan rengârenk papağanlar; hantal, hareketsiz tapirler, bazıları kısa süre sonra Avrupa iklimine uyum sağlatılacak ilginç bitkiler ve meyveler—Hint mısırı, tütün ve Hindistan cevizi—vardır. Bütün bunlar kalabalıklar tarafından alkışlar arasında şaşkınlıkla ve merakla izlenir. Ama kralın kraliçenin ve danışmanlarının en çok ilgisini çeken şey içleri altın dolu birkaç küçük kutu ve sepettir. Kolomb, yeni Hindistan'dan beraberinde fazla altın getirmemiştir. Sadece yerli halktan takas yoluyla alınan ya da çalınan birkaç takı, birkaç tane ufak külçe altın ve bir avuç altın tozu. Bütün bunlarla en çok birkaç yüz düka altını dökülebilirdi. Ama inanmak istediği şeye hemen körü körüne inanan ve deniz yoluyla Hindistan'a ulaşacağını söyleyip haklı çıkan zeki ve hayal gücü bir hayli yüksek olan Kolomb, inatla bu

(1) Kolomb, Yeni Dünya'ya yaptığı ilk seferinde önce San Salvador'a ardından Antil Adaları'na ulaştı. Daha sonra Küba ve Haiti'yi keşfetti ve Haiti'ye "Hispaniola" adını verdi. (ç.n.)

getirdiklerinin sadece küçük bir örnek olduğu yalanını söyler. Güvenilir kaynaklar ona bu yeni adalarda son derece zengin altın madenleri olduğunu söylemiştir. Bu değerli maden pek çok yerde ince bir toprak tabakasının altında durmaktadır. Buralar, sıradan bir kürekle kolayca kazılıp çıkarılır. Daha güney bölgelerde krallarının içkilerini altın kadehlerden içtiği imparatorluklar vardır ve oralarda altının değeri İspanya'daki kurşunun değerinden daha azdır. Hiçbir zaman paraya ihtiyacı bitmeyen İspanya kralı artık bu yeni Ofir'in⁽¹⁾ ona ait olduğunu kendinden geçerek dinler. Kolomb'u ve onun tam bir deli olduğunu henüz yeterince bilmedikleri için söylediği şeylerden kuşku duymazlar. Hemen büyük bir donanma ikinci sefer için hazırlanır; artık tayfa bulmak için çıgırtkanlara ve borazancılara ihtiyaç kalmamıştır. Yeni keşfedilen, altınların çıplak elle toplanabildiği Ofir'in bulunduğu haberleri tüm İspanya'yı çılgına çevirmiştir. Yüzlerce, binlerce kişi El Dorado'ya yani altın ülkesine gitmek için akın eder.

Tüm şehirlerden, kasabalardan ve köylerden çıkıp açgözlülükle yollara dökülen yoğun bir seldir bu. Sadece asalet armalarını altınlarla parlatmak isteyen dürüst soylular, gözü pek serüvenciler, cesur askerler değil, İspanya'nın tüm yoksulları ve ayaktakımı da Palos ve Cádiz'e doluşur. Altın ülkesinde daha kârlı işler yapacaklarını uman damgalı hırsızlar, eşkıyalar ve haydutlar, alacaklılarından kaçmak isteyen borçlular, huysuz karılarından kurtulmak isteyen kocalar, *desperado*'lar⁽²⁾ ve iflas bayrağını çekenler, sabıkalılar ve İspanyol polisinin aradığı herkes filoya katılmak için başvurur. Karmakarışık bir şekilde bir

(1) Altın ülkesi. Kutsal Kitaplara göre Hz. Süleyman'ın altınlarının (hazinesinin) olduğu yer. Ofir'in nerede olduğu bilinmemektedir. Yemen'de, Güney Afrika'da ya da Hindistan sahillerinde olduğu ileri sürülmüştür. (ç.n.)

(2) Haydut, her şeyi göze almış azılı suçlu. (ç.n.)

araya gelen, çabucak zengin olmaya karar vermiş ve bunu başarmak için her tür şiddet eylemini yapmaya, her çeşit suçu işleme-ye hazır çılgın bir sürüdür bu. Kolomb'un fantezilerini birbirlerine öylesine aşılardır ki, herkes bu ülkelerde pırıl pırıl parıldayan altın külçelerini ortaya çıkarmak için sadece yere bir kürek sallamanın yeterli olduğuna inanır ve aralarındaki hâli vakti daha yerinde olanlar, bu değerli madeni büyük miktarda alıp getirmek için uşaklarını ve katırlarını da yanlarına katar. Sefere çıkacak gemilere alınmayı başaramayanlar, kendilerine başka yollar dener, korkusuz serüvenciler kralın iznini almayı pek dert etmeden oraya çabucak gidip altın toplamak için kendi adlarına gemiler donatır. İspanya bir anda istenmeyen insanlardan ve en tehlikeli serserilerden kurtulmuştur.

Hispaniola (daha sonra Santo Domingo ya da Haiti) adasının valisi kendisine emanet edilmiş olan bu adanın davetsiz misafirler tarafından işgal edilmesini dehşet içinde izler. Her yıl gemiler buraya yeni yükler ve hiç kanun tanımayan yeni insanlar getirir. Ama yeni gelenler de aynı şekilde hayal kırıklığı yaşamaktadır; altın hiç de daha önce söylendiği gibi nereyi kazarsan oradan çıkmamakta ve hayvanlar gibi saldırdıkları talihsiz yerli halkta altının zerresi bile bulunmamaktadır. Her tarafta dola-yan bu yağmacılar sürüsü hem yerli halkın hem de valinin başına bela olurlar. Vali; toprak, büyükbaş hayvanlar ve hatta her birine insan gücü olarak yerli halktan altmış yetmiş köle vererek onları yerleşik hâle getirmeye boş yere çabalar. Ama ne *hidalgos*'ların⁽¹⁾ ne de bir zamanların eşkıyalarının çiftçi olmaya pek niyeti yoktur. Onlar buraya buğday ekmek, sığır gütmek için gelmemişlerdir. Ekimle ve hasatla uğraşmak yerine zavallı yerli halka işkence yaparlar—birkaç yıl içinde tüm yerli halkı tamamen yok edeceklerdir—ya da salaş meyhanelerde oturup ay-

(1) İspanyol asilzadesi. (ç.n.)

lakça vakit öldürürler. Kısa bir süre içinde tüccarlara ve tefecilere öylesine borçlanırlar ki, ceketlerini, şapkalarnı, sırtlarındaki son gömleklerini bile satmak zorunda kalırlar.

12

Hispaniola adasının saygıdeğer bir kişisi olan, “hukuk fakültesi mezunu” Martín Fernandez de Enciso’nun, *terra firma*’daki⁽¹⁾ kolonisine yardım etmek için 1510’da bir gemi donattığı haberi, Hispaniola’da boğazına kadar borca batmış tüm insanlar için iyi bir haber olur. 1509 yılında iki ünlü İspanyol konkistador,⁽²⁾ Alonzo de Ojeda ve Diego de Nicuesa, Kral Fernando’dan Panama Kıstağı yakınlarındaki Venezuela kıyısında bir koloni kurma imtiyazı almışlar ve oldukça acele bir kararla buraya Castilla del Oro, Altın Kastilya adını vermişlerdi. Altının adından duymuş olduğu heyecanla kendinden geçen, orasıyla ilgili anlatılan masallara inanan, bu tür konularda fazla bilgi sahibi olmayan hukuk adamı Enciso da servetinin tümünü Altın Kastilya’daki bu girişime yatırmıştı. Ama Uraba Körfezi’ndeki San Sebastian’da kurulan bu yeni koloniden altın değil, imdat çığlıkları gelir. Adamlarının yarısı yerli halkla yapılan çatışmalarda, diğer yarısı da aklıktan yok olup gider. Yatırdığı parayı kurtarmak isteyen Enciso, bunun üzerine servetinin geride kalanını da bir yardım seferi düzenlemek için harcar. Enciso’nun bu sefer için asker aradığı haberi duyulur duyulmaz Hispaniola’daki tüm *desperado*’lar ve tüm serseriler bu fırsattan yararlanıp onunla birlikte adayı terk etmek ister. Niyetleri sadece oradan uzaklaşmak, alacaklılarından kaçmak ve valinin sıkı denetiminden kurtulmaktır. Ama alacaklılar da tetiktedir. En çok borcu olanların para ödemededen kaçmak istediğini, onları bir daha göremeyeceklerini anlayınca hemen valiye gidip,

(1) Sağlam toprak, kara, ana kara, kıta. (ç.n.)

(2) Konkistador (*conquistador*): Fatih. Özellikle 16. yüzyılda Meksika ve Peru’yu fetheden İspanyol askerleri, kâşifleri maceracılarına verilen isimdir. (ç.n.)

kendisinin izni olmadan kimsenin adadan ayrılmasına izin vermemesi için onu sıkıştırırlar. Vali onların isteğini kabul eder. Sıkı bir denetim uygulanmaya başlar, Enciso'nun gemisi limanın dışında demirmek zorunda kalır. Hükümete ait tekneler sürekli devriye gezerek, izin almamış kişilerin gizlice gemiye çıkmalarına fırsat vermezler. Ve namuslu çalışmaktan ya da alacaklının hapisanesine atılmaktan, ölümden bile çok daha fazla korkan tüm *desperado*'lar, Enciso'nun gemisinin onları almadan yelkenleri şişirerek maceraya doğru yola çıkmasını büyük bir öfkeyle izlerler.

Sandıktaki Adam

Enciso'nun gemisi tüm yelkenleri fora edip Hispaniola'dan Amerika ana karasına doğru dümen kırar ve çok geçmeden adanın görüntüsü mavi ufukta kaybolur. Sakin bir yolculuk yapılmaktadır ve hiç durmadan sabırsızca güverteyi arşınlayan, her yeri koklayıp duran olağanüstü güçlü, heybetli bir *bloodhound*⁽¹⁾ köpeğinin hareketleri dışında dikkati çeken bir şey yoktur. (Bu köpek ünlü Becerico köpeğinin oğludur ve kendisi de Leoncico adıyla büyük bir ün kazanmıştır.)⁽²⁾ Bu güçlü yaratığın sahibinin kim olduğu ve gemiye nasıl girdiği bilinmemektedir. Nihayet onun limandan son gün yüklenen son derece kocaman bir erzak sandığının yanından uzaklaşmadığı fark edilir. Ama hiç beklenmedik bir anda bu sandık kendiliğinden açılır ve içinden Kastilya'nın koruyucu azizi Santiago gibi kılıçlı,

(1) *Bloodhound*: Müthiş bir koku alma ve iz sürme yeteneği olan iri cins bir köpek. (ç.n.)

(2) Leoncico, savaşçı ve barışsever yerlileri birbirinden ayırt edebiliyor ve sahibi emir verdiğinde savaşçı yerlilerin peşlerinden koşup onları sahibine yönlendiriyor, direnenleri parça parça ediyordu. (ç.n.)

miğferli, kalkanlı, tepeden turnağa zırhlara bürünmüş otuz beş yaşlarındaki bir adam dışarı çıkar. Bu, böyle yaparak şaşırtıcı cesaretinin ve becerikliliğinin ilk işaretini veren Vasco Nùñez de Balboa'dır. Jerez de los Caballeros'da doğan Vasco Nùñez de Balboa, soylu bir ailenin oğlu olmasına karşın Rodrigo de Bastidas ile birlikte Yeni Dünya'ya yelkenli bir gemiyle sıradan bir asker olarak yola çıkmış, heyecan verici bir dizi maceradan sonra gemileri Hispaniola yakınlarında karaya oturmuştu. Hispaniola valisi, Nùñez de Balboa'yı iyi bir kolonici yapmak için boş yere uğraşmış, ama Balboa ona verilen araziyi birkaç ay sonra kendi hâline terk ettiğinde, tamamen iflas etmiş alacaklılarından yakayı nasıl kurtaracağını bilemez hâle gelmişti. Ancak öteki borçlular kıyıda yumruklarını sıkmış, Enciso'nun gemisine kaçıp kurtulmalarına fırsat tanımayan hükümet teknelerine gözlerini dikmiş bakarken Nùñez de Balboa, boş bir erzak sandığının içine girip saklanmış ve geminin limandan ayrılışının kargaşası içinde sandığı suç ortaklarıyla gemiye taşıtarak, vali Diego Colombus'un oluşturduğu güvenlik kordonunu aşmayı başarmış, kimse bu cüretkâr girişimi fark etmemiştir. Kaçak yolcu, geminin onu geri götürmek için dönemeyeceği kadar uzaklaştığından emin olunca ortaya çıkar. En nihayet artık gemidedir.

Bir hukukçu olan Enciso'nun—hukuk adamlarının çoğu gibi—duygusallık yanı yok gibidir. Yeni koloninin *alcalde'si*, yani adli yetkili mülki amiri olarak borcunu ödemeyen dolandırıcılara ve kuşkulu tiplere hoşgörülü davranma niyetinde değildir. Bu nedenle Nùñez de Balboa'ya sert bir şekilde, onu beraberlerinde götürmek niyetinde olmadığını, önlerine çıkacak ilk adaya—üzerine insan yaşasın, yaşamasın—bırakacağını söyler.

Ama iş oraya varmaz. Gemi San Sebastin'a, Castilla del Oro'ya doğru giderken, kısa bir süre sonra adı dillere destan

olacak Francisco Pizarro'nun kaptanlığındaki tıklım tıklım insan dolu bir gemiyle karşılaşılır—o zamanlar sadece birkaç düzine geminin dolaştığı bu bilinmeyen denizlerde bir tekneye rastlamak mucizedir. Teknedekiler Enciso'nun kolonisi San Sebastian'dan gelmektedir ve ilk başta bunların izin verilmeden görev yerlerini terk eden isyancılar oldukları düşünülür. Ama onların, Enciso'yu dehşete düşüren bir haberleri vardır: San Sebastian diye bir yer kalmamıştır artık; eski koloniden geride kalan şey sadece kendileridir. Komutan Ojeda bir gemiyle oradan kaçınca geride sadece kendileri ve iki küçük gulet kalmış, hepsi bu iki küçük tekneye sığamayacağı için ölenlerle sayılarının yetmişe düşmesini beklemişlerdir. Bu guletlerden biri kaza geçirip tüm yolcularıyla birlikte batmıştır. Pizarro'nun otuz dört adamı, Castilla del Oro'nun hayatta kalan son kişileridir. Pe ki şimdi nereye gitmelidirler? Pizarro'nun anlattıklarını duyan Enciso'nun adamlarının bu terk edilmiş korkunç bataklık iklimine gitmeye ve kendilerini yerli halkın zehirli oklarının önüne atmaya hiç niyeti yoktur. Onlara göre tek seçenek Hispaniola'ya geri dönmektir. Bu kritik anda birden Nùñez de Balboa ortaya atılır. Balboa daha önce Rodrigo de Bastidas ile çıktığı ilk yolculuk sırasında tüm Orta Amerika kıyılarını tanıdığını, iyi niyetli yardımsever yerlilerin yaşadığı Darién diye bir yer bulduklarını ve burada içinden altın çıkan bir nehir olduğunu hatırlatır. Yeni yerleşim yerini, o talihsiz yerde, Castilla del Oro'da değil, burada kurmalındırlar.

Bir anda tüm mürettebat Nùñez de Balboa'dan yana olur. Onun tavsiyesine uyarak dümeni Panama Kıstağı'ndaki Darién'e çevirirler. Gider gitmez her zamanki gibi hemen yerli halkı kılıçtan geçirirler. Yağmaladıkları eşyalar arasında altın da bulan bu gözü dönmüş *desperado*'lar buraya yerleşmeyi kararlaştırır ve kurdukları yeni şehre dine saygılı bir şükran duygusuyla Santa Maria de la Antigua del Darién adını verirler.

Koloninin talihsiz yatırımcısı Enciso, o erzak sandığının içindeki Nùñez de Balboa ile birlikte neden zamanında denize atmadığına çok geçmeden pişman olacaktır; çünkü bu gözü pek adam birkaç hafta içinde tüm yönetimi eline geçirir. Disiplin ve düzen anlayışıyla yetişmiş bir hukukçu olan Enciso, baş yargıç olarak henüz olmayan valiyi temsil eder, koloniyi İspanya kraliyeti yararına yönetir, sefil bir yerli kulübesinde, sanki Sevilla'daki ofisindeymiş gibi ciddiyetle oturmuş kendi kararnamelerini çıkarır. Daha önce hiçbir uygar insanın ayak basmadığı bu vahşi dünyada, askerlerin altın almak için yerlilerle takas yapmalarına izin vermez; çünkü ortalıkta el değıştiren bu altınlar kraliyete aittir. Bu disiplinsiz güruha kanun ve düzen getirmeye çalışır, ama bu serüvenci insanlar içgüdüsel olarak eli kılıçlı adamın yanına geçip, eli kalemlı adama karşı isyan ederler. Çok geçmeden Balboa koloninin gerçek hâkimi olur. Enciso, canını kurtarmak için kaçmak zorunda kalır ve en nihayet kralın *terra firma*'ya vali olarak atadığı Nicuesa düzeni sağlamak için geldiğinde, Balboa onun karaya çıkmasına bile izin vermez ve kralın ona verdiği toprağa ayak bile basamayan talihsiz Nicuesa dönüş yolculuğunda boğularak ölür.

Sandıktan çıkan adam, Nùñez de Balboa, koloninin hâkimi dir artık. Ama başarısına rağmen kendini çok huzurlu hissetmez. Çünkü krala apaçık isyan etmiştir ve kralın tayin ettiği vali onun yaptıkları sonucunda öldüğü için bağışlanma olasılığı pek kalmamıştır. Oradan ayrılan Enciso'nun onu suçlamak için İspanya'ya gittiğini bilmektedir ve eninde sonunda yetkililer onun yaptığı isyanın hesabını soracaklardır. Ama hiç yoksa İspanya çok uzaklardadır ve bir geminin okyanusu iki kez geçmesi epey zaman alacaktır. Cesur olduğu kadar zeki de olan Balboa, zorla ele geçirdiği

otoriteyi mümkün olduğunca uzun sürdürmenin çaresini arar. O çağda başarının her suçu akladığını ve kraliyet hazinesine yüklü miktarda altın göndermenin her tür suçlu davranışa verilecek cezayı hafifleteceği ya da erteleyeceğini bilmektedir. O hâlde yapılacak ilk iş altın bulmaktır; altın güç demektir!

Francisco Pizarro ile birlikte çevredeki yerli halka boyun eğdirip mallarını talan eder ve olağan katliamın ardından başarısını perçinler. Misafirperverliği haince istismar edilen Careta adındaki bir kabile reisi öldürülmek üzereyken yerli halkı kendilerine düşman edeceklerine kabilesiyle dostluk anlaşması yapmalarını önerir ve sadakatinin teminatı olarak kızını ona vermeyi teklif eder. Nùñez de Balboa yerliler arasında güvenilir ve güçlü bir dost edinmenin ne kadar önemli olduğunun hemen farkına varır. Careta'nın teklifini kabul eder ve daha da şaşkırtıcı olan şey bu yerli kıza ömrünün son saatine kadar sevgiyle bağlı kalır. Kabile reisi Careta ile birlikte bölgedeki tüm kabileleri buyruğu altına alır ve yerliler üzerinde öylesine bir hâkimiyet kurar ki, sonunda en güçlü Reis Comagre bile onu bir dostluk ziyareti yapması için davet eder.

Güçlü reise yapılan bu ziyaret, o ana dek gözü dönmüş bir *desperado*'dan ve krala başkaldıran gözü pek bir isyankârdan başka bir şey olmayan ve kaçınılmaz kaderi Kastilya mahkemesi tarafından asılarak ya da kafası kesilerek ölüme mahkûm edilmek olan Vasco Nùñez de Balboa'nın yaşamının dönüm noktası olur. Reis Comagre, Vasco Nùñez'i zenginliğiyle göz kamaştırarak şaşkınlık içinde bırakan büyük bir taş evde kabul eder. Ve kendisinden bir şey istenmediği hâlde misafirine dört bin ons⁽¹⁾ altın verir. Ama şimdi şaşırma sırası Reis Comagre'dedir. Çünkü büyük bir saygıyla karşılanan bu gökyüzünden gelen evlatların tanrılar gibi güçlü yabancıların asaletleri, altını görür görmez

(1) Bir ons=28,35 gram; dört bin ons yaklaşık 113 kilo oluyor. (ç.n.)

yok olmuştur. Sanki zinciri boşalmış köpekler gibi birbirlerine saldırmış, kılıçlar çekilmiş, yumruklar sıkılmıştır. Bağırarak, öfkeyle birbirlerinin üzerine atılırlar; her biri altından kendisi için özel bir pay ister. Reis bu kavgayı şaşkınlıkla ve küçümseyerek izler. Bu şaşkınlık, uygar insanın bir avuç sarı maden parçasını sanki kendi kültürlerinin düşünsel ve teknik başarılarından daha değerliymiş gibi görmesi karşısında dünyanın en ücra köşelerinde, doğada ve doğaya bağlı olarak yaşayan herkesin duyduğu ezeli şaşkınlıktır.

Sonunda Şef onlara bir söylev çeker ve İspanyollar tercümanının çevirisini büyük bir heyecanla dinlerler. “Ne kadar tuhaf,” der Comagre, “böylesine değersiz şeyler için birbirinizle kavgaya ediyorsunuz, böylesine sıradan bir maden için hayatınızı tehlikeye atıyorsunuz. Orada, bu yüksek dağların ötesinde devasa bir deniz uzanıyor ve bu denize akan tüm nehirler altın taşıyor. Orada sizin gibi yelkenleri, dümenleri olan gemilerle dolaşan insanlar, içeceklerini altın kupalardan içen, yemeklerini altın kaplardan yiyen krallar var. Orada bu sarı madenden istediğiniz kadar bulabilirsiniz. Ama tehlikeli bir yolculuk yapmak gerekir, çünkü kabile reisleri geçmenize kesinlikle izin vermeyecektir. Ama sadece birkaç günlük bir yoldur.

Vasco Núñez de Balboa can evinden vurulduğunu hisseder. Sonunda yıllar boyu hayalini kurdukları efsanevi altın ülkesinin izi bulunmuştur. Kendinden öncekilerinin her yerde, güneyde, kuzeyde arayıp durdukları yer eğer bu kabile reisi doğru söylüyorsa, sadece birkaç günlük yoldadır. Aynı zamanda Kolomb’un, Cabot’un, Corereal’in, bütün büyük ve ünlü denizcilerin aradıkları ama bulamadıkları bir diğer okyanusun varlığı en nihayet kanıtlanmış ve böylece dünyanın çevresini dolanan yol da keşfedilmiş olacaktır. Bu yeni okyanusu ilk olarak kim görür ve ona kendi anavatanı adına el koyarsa adı yeryüzünde hiç unutulmayacaktır. Ve Balboa işlediği tüm suçlardan kur-

Sultan II. Mehmed'in 21 yaşında
Bizans'ı fethederek dünya tarihini deęiřtirmesi,

Napolyon'un Waterloo'daki yenilgiyle
Avrupa'nın kaderini etkileyiři,

Dostoyevski'nin kurşuna dizilmeye götürülürken
yaşadığı duygular,

Güney Kutbu'nu keşfetme yarışı,

Lenin'in, XX. yüzyıl tarihini etkileyen
Ekim Devrimi'ni başlatması,

Cicero'nun diktatörlüğe direniři
ve cumhuriyeti savunuşu,

ABD Başkanı Woodrow Wilson'un savaşız
bir dünya kurma çabaları...

Stefan Zweig, dünyada büyük beğeni kazanan *İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar*'da, geniş kapsamlı bir bakış açısıyla ele aldığı insanlık tarihinin seyrini değiştiren on dört dönüm noktasını hikâye ediyor.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-2177-7

9 789751 421777

KDV'den muaftr